

Nr 406.

Av herr förste vice talmannen **Nilsson m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m.*

I proposition nr 143 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels besluta, att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen tillstyrkta förslag skola inrättas vid Ultuna en lantbrukshögskola och en centralanstalt för försöksväsendet å jordbruksområdet, vid Experimentalfältet en växtskyddsanstalt samt vid Alnarp ett lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, dels att för budgetåret 1931/1932 anvisa för ändamålet erforderliga medel, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga under tiden 1 juli 1931—30 juni 1932 erforderliga åtgärder för tillsättande av befattningar vid lantbrukshögskolan, växtskyddsanstalten och Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

De sålunda i propositionen framlagda förslagen överensstämma i fråga om platsen för lantbrukshögskolans förläggning och allmänna organisation med vad Kungl. Maj:t i proposition nr 249 föreslog 1930 års riksdag men avvika i vissa andra viktiga avseenden därifrån. Sålunda hava i propositionen upptagits och utformats de av enskilda motionärer vid nämnda riksdag framförda samt av jordbruksutskottet tillstyrkta och av riksdagen godkända förslagen om en samorganisation av lantbrukshögskolan och centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt om vissa åtgärder för att underlätta begåvade elevens i lantman- och lantbruksskolorna fortsatta utbildning för förvärvande av nödig teoretisk kompetens för inträde vid lantbrukshögskolan. Därjämte har det i sistnämnda proposition framförda förslaget om en agronomkurs vid Alnarp slopats, och i stället föreslås inrättandet vid Alnarp av en lantbruksskolans högre kurs.

Det förslag till den högre lantbruksundervisningens ordnande, som nu framlagts, torde med hänsyn till ett par av ovan antydda omständigheter få anses mera tillfredsställande än det vid 1930 års riksdag framförda. I ett avseende äro emellertid båda förslagen lika otillfredsställande. Enligt såväl 1930 som innevarande års proposition skulle all högre lantbruksundervisning i egentlig mening förläggas till Ultuna. Denna förändring emot nuvarande förhållanden har i årets proposition ytterligare markerats därigenom, att den av högre lantbruksundervisningssakkunniga föreslagna och i 1930 års proposition upptagna agronomkursen vid Alnarp, som dock, trots sina brister, i viss mån kunde anses utgöra en högre

lantbruksundervisning, enligt årets proposition skulle ersättas med en fortbildningskurs för förutvarande elever i lantbruks- och vissa lantmannaskolor, vilken ju närmast måste anses tillhöra den lägre lantbruksundervisningen.

Genom ett bifall till föreliggande förslag om upprättande av en lantbrukshögskola vid Ultuna skulle sålunda all egentlig högre lantbruksundervisning i vårt land bliva förlagd till en plats, som ligger utanför och på rätt stort avstånd från vårt lands förnämsta jordbruksområden. Till belysande av detta förhållande må här erinras om, att åkerarealen i Götaland utgör 58.2 procent av hela landets åkerareal och att antalet nötkreatur inom samma område uppgår till 59.6 procent av vårt lands nötkreaturstock. Och det sydsvenska jordbrukets dominerande ställning i fråga om den animala produktionen framgår ännu tydligare därav att över 70 procent av den vid mejerierna invägda mjölken kommer från Götaland och att nära 80 procent av svinstocken förefinnes inom detta område.

Redan det anförda torde vara tillräckligt för att påvisa det olämpliga i att förlägga all den högre lantbruksundervisningen till en plats, som är belägen långt norr om ifrågavarande område, och där det på grund härav måste vara förenat med stora svårigheter att komma i nära kontakt med jordbruket i sagda område. Och olägenheten härav blir så mycket större, som jordbruksförhållandena i vårt vidsträckta land äro så olika. På grund av klimatiska förhållanden, olikhet i jordmån och avsättningsmöjligheter m. m. har jordbruket, som bekant, en helt annan inriktning i södra Sverige än i landets mellersta och norra delar. Desto nödvändigare måste det därför vara, att de i den högre lantbruksundervisningens tjänst verksamma lärarekrafterna ha tillfälle till nära förbindelser med jordbruket i landets olika delar och framför allt i dess viktigaste produktionsområden. Saknas denna möjlighet till intim förbindelse, kan det lätt inträffa, att undervisningen, särskilt i de viktigaste ämnena, jordbrukslära, husdjurslära och jordbruksekonomi, blir verklighetsfrämmande och därigenom till långt mindre gagn än den borde kunna vara.

Dessa för vårt jordbruk i sin helhet olyckliga följder av den högre lantbruksundervisningens koncentration till Ultuna skulle ytterligare skärpas därigenom, att samtidigt den vid Alnarp och av dess lärarekår bedrivna forsknings- och försöksverksamheten samt upplysningsverksamheten utom själva institutet som följd av dess nedläggande självfallet måste upphöra. Denna forskning på jordbrukets område, delvis bedriven i samarbete med Lunds universitet och med stöd därifrån, har hittills visat sig vara av stort värde och till betydande gagn för jordbruket. Den har självfallet kunnat inrikta sig på studiet och lösningen av sådana problem, som framkommit och varit av särskild betydelse just för det intensiva jordbruket i Skåne och angränsande delar av landet. Det torde få anses uteslutet, att forskare på jordbrukets område, som bleve bosatta vid

Ultuna, skulle hava samma intresse av och möjligheter för att intränga i sådana för det sydsvenska jordbruket speciella problem och genom sin forskning och sina försök främja dess lösning.

Med hänsyn till nu i korthet berörda förhållanden torde det få anses vara obestriddigt, att den högre lantbruksundervisningen i vårt land för att till fullo motsvara sitt ändamål måste ordnas så, att vid densamma verk-samma lärare ha tillfälle till att inhämta noggrann kännedom om och up-pehålla intim kontakt med det praktiska jordbruket, särskilt där detta står högst och är mest mångsidigt. Det nu framlagda förslaget erbjuder emellertid icke möjligheter härför. Genom en förläggning av lantbruks-högskolan — därest endast en sådan skall inrättas — till Alnarp, skulle sagda krav vida bättre tillgodoses. Här erbjödes i varje fall tillfälle till en intim kontakt med vårt lands högst stående och mest utvecklade jord-bruk, vilket, i den mån de klimatiska förhållandena sådant medgiva, ut-gjort och utgör en förebild för jordbruket i andra delar av vårt land. Såväl högre lantbruksundervisningssakkunniga som jordbruksutskottet vid 1930 års riksdag hava också funnit starka skäl tala för en sådan för-läggning men likväl av angivna skäl ansett sig böra förorda Ultuna så-som plats för högskolan.

Då det sålunda, därest endast en lantbrukshögskola skall inrättas, icke torde finnas några utsikter att få densamma förlagd till Alnarp, synes den enda möjliga utvägen att få ovan angivna synnerligen viktiga krav på den högre lantbruksundervisningen tillgodosedda vara att genom på-byggnad på och utveckling av våra båda nuvarande lantbruksinstitut upprätta två lantbrukshögskolor. Denna tanke låg också till grund för de av sex ledamöter av 1930 års jordbruksutskott vid utskottets utlåtande angående den högre lantbruksundervisningen fogade reservationer.

Det måste beklagas, att detta av reservanterna framförda och under kamrarnas debatt i ärendet ytterligare utvecklade förslag icke föranlett den utredning angående realiserande av förslaget, som ur flera synpunk-ter skulle varit synnerligen önskvärd.

Mot tanken på inrättandet av två lantbrukshögskolor hava gjorts vä-sentligen två olika invändningar, nämligen dels att kostnaderna härför skulle bliva allt för stora, dels att behovet i vårt land av personer med lantbrukshögskoleutbildning är allt för ringa för att motivera inrättandet av tvenne sådana. Dessa skäl torde dock vid närmare undersökning icke befinnas vara av den betydelse, att de väga tyngre än skälen för inrättan-det av tvenne högskolor.

I fråga om antalet lantbrukshögskolor må först framhållas, att inrät-tandet av tvenne sådana ur allmän undervisnings- och jordbrukssyn-punkt ingalunda torde kunna anses innebära något särskilt anmärknings-värt. Vi ha i vårt land under en lång följd av år haft två lantbruksin-stitut med i huvudsak samma uppgift, och behovet härav har från intet håll ifrågasatts. Det har i stället visat sig, att långt ifrån alla, som sökt

inträde vid instituten, kunnat, med hänsyn till det otillräckliga utrymmet, mottagas. Även om en del av institutens uppgifter skulle kunna tänkas övertagas av en högre lantbruksskolekurs, så följer därav ej, att det sammanlagda elevantalet kommer att minska. Det allt mera utvecklade försöksväsendet på jordbrukets område kräver ökat antal utbildade arbetskrafter och även för skötseln av de största jordbruken behövs ledare med särskilt grundlig utbildning, framför allt på det jordbruksekonomiska området.

Vidare må framhållas, att vi på andra områden i vårt land ha ett flertal högskolor för utbildning av andra ämbetsmän, tjänstemän och näringsidkare av olika slag. Sålunda finnas exempelvis två universitet och därutöver två högskolor, som delvis arbeta i samma riktning som universiteten, samt högskolor för ingenjörutbildningen både i Stockholm och Göteborg. Och dock ligger det icke på något sätt i sakens natur, att vi skulle behöva ha så många utbildningsanstalter för exempelvis läkare, präster, jurister och ingenjörer. Men det måste av ovan angivna skäl anses ligga i sakens natur, att vi för jordbruket ha behov av *mer än en* högre undervisningsanstalt, mer än *en* högskola.

Ser man frågan om antalet lantbrukshögskolor mot bakgrunden av nämnda förhållanden, så torde förslaget om upprättandet av två lantbrukshögskolor te sig helt naturligt och fullt berättigat. Visserligen komme detta att föranleda ej oväsentligt ökade kostnader, men dessa skulle dock ej bliva särskilt betydande, i förhållande till de utgifter, som den högre undervisningen på andra områden medför. Sålunda torde exempelvis engångskostnaderna för upprättandet av en lantbrukshögskola vid Alnarp icke uppgå till på långt när samma belopp, som begärts för en enda institution vid ett av våra universitet. Och de årliga kostnaderna skulle ej heller bliva av den omfattning, att de i nämnvärd grad komme att inverka på nionde huvudtitelns slutsumma (i årets statsverksproposition nära 36 miljoner kronor). De medel, som bleve använda för ifrågavarande ändamål, skulle otvivelaktigt med hänsyn till det gagn, som vunnes därmed, visa sig vara väl använda.

Den andra invändningen, som vanligen göres mot inrättandet av två lantbrukshögskolor, är att antalet studerande vid var och en av dem skulle bliva allt för ringa. Häremot kan dock anföras, att därest två högskolor, en vid Alnarp och en vid Ultuna, upprättas, kommer det sammanlagda antalet studerande vid båda högskolorna otvivelaktigt att bli avsevärt större, än om blott en högskola vid Ultuna inrättas. Särskilt torde man vara berättigad antaga, att tillslutningen av sådana studerande, som ha för avsikt att efter avslutade studier ägna sig åt skötseln av egna eller andra större jordbruk, skulle bliva betydligt större, om en högskola inrättades jämväl vid Alnarp än om blott en sådan vid Ultuna kommer till stånd. Det torde nämligen sannolikt endast mera sällan komma i fråga, att unga män av denna kategori, som ha sin hemvist i sydliga Sverige,

anse det lämpligt att bedriva studier vid en så pass långt norrut belägen högskola. Denna nog så betydande grupp av studerande skulle i stället säkerligen till största delen föredraga antingen att begränsa sina studier till i landets sydligare delar belägna lägre lantbruksundervisningsanstalter eller också besöka utländska lantbrukshögskolor, vilka hava sitt verksamhetsområde på sådana platser, där omgivningens naturliga betingelser för jordbruket mera överensstämmer med de i sydligaste Sverige rådande och där undervisningen sålunda kan antagas närmare ansluta sig därtill.

Den uppfattning angående de olyckliga följderna av ett ordnande av den högre lantbruksundervisningen i enlighet med nu föreliggande proposition, varåt vi i det föregående givit uttryck, delas otvivelaktigt av en så gott som enhällig opinion inom för saken intresserade kretsar i södra Sverige. Ett märkligt uttryck för denna opinion utgör den skrivelse med anledning av propositionen i fråga, som avgivits och offentliggjorts från Lunds universitet. I denna skrivelse, vilken undertecknats av universitetets rektor och prorektor samt nära ett 50-tal lärare inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen och medicinska fakulteten, framhålles inledningsvis, att i och med förslaget genomförande skulle Skåne berövas högre lantbruksundervisning och den härd för jordbruksforskning, som hittills funnits vid Alnarps lantbruksinstitut. Det är — säges det — beklämmande att se landets främsta jordbruksprovins på detta sätt berövad en mycket väsentlig del av sin kvalificerade jordbruksforskning. De skäl, som framförts för de föreslagna anordningarna, synas icke heller hålla måttet inför en saklig granskning.

Sedan vissa av dessa skäl omnämnts och bemötts, erinras i skrivelsen om det samarbete mellan Alnarps lantbruksinstitut och Lunds universitet som under en lång följd av år ägt rum. Om det nu föreliggande förslaget godtages, skulle skånsk och därmed svensk jordbruksforskning berövas det värdefulla stöd, som Lunds universitet lämnar, och samtidigt skulle universitetet förlora det ytterst värdefulla incitament, som ligger i en intim kontakt med det praktiska jordbruket och dess frågeställningar.

Efter att ytterligare ha givit uttryck åt en del liknande synpunkter, som här förut anförts, framhålla skrivelsens undertecknare med skärpa såsom sin åsikt, att en utveckling av jordbruksforskningen för Mellansveriges vidkommande ej bör köpas med ett uppoffrande av Sydsveriges intressen. De anse därför den föreslagna degraderingen av Alnarps lantbruksinstitut vara ett ödesdigert slag mot skånskt jordbruk och skånsk jordbruksforskning och därmed också mot svenskt lantbruk i dess helhet.

På grund av ovan i korthet nämnda omständigheter kunna vi icke anse det i Kungl. Maj:ts proposition nr 143 till årets riksdag framlagda förslaget till ordnande av den högre lantbruksundervisningen lyckligt eller tillfredsställande. Då vi icke heller hava möjlighet att under den korta tid, som står till buds, utarbeta och framlägga ett förslag till sakens ord-

nande i enlighet med de riktlinjer, som ovan antytts, nödgas vi yrka avslag på ifrågavarande proposition. I likhet med departementschefen finna vi det emellertid angeläget, att frågan om den högre lantbruksundervisningen snarast möjligt bringas till sin lösning. På grund därav vilja vi sålunda också föreslå, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande snarast möjligt av förslag till den högre lantbruksundervisningens ordnande. Detta förslag bör enligt vår ovan angivna uppfattning omfatta inrättandet av två lantbrukshögskolor, en vid Ultuna och en vid Alnarp. Den i årets proposition föreslagna samorganisationen mellan den högre lantbruksundervisningen och den nuvarande centralanstalten för försöksverksamheten på jordbrukets område torde i princip böra fasthållas. Dock synes det böra tagas i förnyat övervägande, huruvida icke den nuvarande husdjursavdelningen med hänsyn till såväl dess nära samhörighet med mejeriavdelningen och den högre mejeriundervisningen som ock södra Sveriges dominerande ställning på den animala produktionens område borde förläggas till Alnarp. Frågan om organisationen av växtskyddsanstalten torde också behöva underkastas förnyad omprövning, varvid särskilt bör beaktas, att växtsjukdomarna i mycket hög grad göra sig kännbara vid det intensiva jordbruket i södra Sverige samt att farliga sådana ofta inkomma söderifrån och efterhand spridas norrut.

På grund av det ovan anförda få vi sålunda hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 143, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den närmare utredning rörande den högre lantbruksundervisningens ordnande, som kan påkallas med hänsyn till vad ovan anförts, samt om framläggande för riksdagen snarast möjligt av förnyat förslag i ärendet.

Stockholm den 21 mars 1931.

| | | |
|----------------------------------|---------------------------------|------------------------------|
| <i>P. Nilsson,</i> Bonarp. | <i>Sv. Bengtsson,</i> Norup. | <i>Erik W. Ljung.</i> |
| <i>Nils Månsson.</i> | <i>Bj. Holmgren.</i> | <i>John Jönsson,</i> Boa. |
| <i>Carl Larson,</i> Tönnersa. | <i>Axel Wachtmeister.</i> | <i>Sven Persson.</i> |
| <i>Sven Jönsson.</i> | <i>Emanuel Björck.</i> | <i>Nils Winkler.</i> |
| <i>Johan Jönsson.</i> | <i>Karl Wirsell.</i> | <i>Sten Waldem.</i> |